

Wydział Kompozycji, Interpretacji, Edukacji i Jazzu
Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego
w Katowicach

Streszczenie pracy doktorskiej w języku polskim

Temat: *Rola muzyki w celebracjach Liturgii Wieczery Pańskiej na przykładzie utworów chóralnych kompozytorów polskich, powstałych po Soborze Watykańskim II*

Podstawową ideą niniejszej pracy jest wskazanie miejsca i roli muzyki w celebracjach *Triduum Paschalnego*, które w liturgii kościoła rzymskokatolickiego stanowi jej centralną uroczystość. Trzy dni celebrowania Męki, Śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa nazywane są jednym wielkim świętem; jednym, ponieważ trzech wydarzeń: Ostatniej Wieczery, Męki i Śmierci Chrystusa oraz Zmartwychwstania nie można od siebie oddzielić.

Śpiew nie jest tylko ozdobą liturgii, ale stanowi jej istotny element, należy do jej natury. Ów ścisły związek śpiewu z liturgią kieruje nas w stronę tematu rozprawy doktorskiej: *Rola muzyki w celebracjach Liturgii Wieczery Pańskiej na przykładzie utworów chóralnych kompozytorów polskich, powstałych po Soborze Watykańskim II*.

Jak zaznaczono w temacie, autor pracy stanął przed trudnym wyborem dzieł muzycznych, należących do bogatego skarbca muzyki liturgicznej, powstałej na przestrzeni kilku wieków. Obszar swych badań zawęził do jednej tylko celebracji – *Mszy Wieczery Pańskiej*, której muzycznym dopełnieniem mogą być utwory chóralne. Spośród tych natomiast wybrał wyłącznie dzieła kompozytorów polskich, tworzących w okresie po Soborze Watykańskim II, których dorobek jest w tym względzie niezwykle interesujący.

W tradycji Kościoła powszechnego chór pełnił zawsze ważną i doniosłą funkcję. Obrazuje to choćby sposób użycia chorału w dziełach kantatowych i oratoryjnych Johanna Sebastiana Bacha. W *Pasjach Lipskiego Mistrza* chór nie tylko komentuje wydarzenia, ale także czynnie w nich uczestniczy. Podobnie dzieje się w liturgii, podczas której wierni gromadzą się, otaczając ołtarz i modląc się śpiewem. Może im pomagać w tym chór, który wyraża jedność zgromadzonych wiernych w przeżywaniu treści danej uroczystości.

Muzyka podczas *Triduum Paschalnego* ma szczególne znaczenie. Jej dobór wymaga nie tylko ogólnej znajomości liturgii, ale także zrozumienia znaków i gestów, które jej towarzyszą. W przypadku doboru muzyki chóralnej do tych wyjątkowych celebracji pewną trudność stanowić może fakt, iż w okresie po Soborze Watykańskim II rola i miejsce muzyki zostały określone w sposób bardzo jednoznaczny, nie pozostawiając w tym względzie miejsca na jakąkolwiek przypadkowość. W tym właśnie okresie funkcjonującą wcześniej nazwę *Triduum Sacrum* zmieniono na określenie *Triduum Paschalne*. Jednocześnie zmienił się układ liturgii, inaczej także rozłożone zostały akcenty w rozumieniu liturgii i śpiewu liturgicznego. Ojcowie Soborowi podkreślając doniosłość śpiewu wspólnotowego, ograniczyli użycie w liturgii dzieł o charakterze czysto koncertowym, nie pozwalającym jej uczestnikowi na czynne uczestnictwo, a jedynie stawiającym go w pozycji biernego słuchacza.

Kultura muzyczna w kościołach jest dzisiaj narażona z jednej strony na pokusę rezygnacji z jakichkolwiek artystycznych form muzycznych na rzecz prostego, czasami wręcz trywialnego śpiewu; z drugiej zaś na chęć zdominowania tej przestrzeni przez działalność koncertową. Kompozytorzy z kolei mają w sobie naturalną potrzebę wyrażenia indywidualnych przemyśleń. Stoi to niekiedy w sprzeczności z opisywaniem dźwiękiem tego, co zostało już wielokrotnie powiedziane. Próba znalezienia kompromisu pomiędzy indywidualnym podejściem twórców a nauczaniem kościoła jest jednak możliwa, o czym świadczy ogromna ilość dzieł muzycznych znakomicie korespondujących z liturgią. Powstanie wielu z nich zawdzięczamy polskim kompozytorom muzyki chóralnej, tworzącym na przełomie XX i XXI wieku. Autor podejmuje więc temat roli muzyki w liturgii na przykładzie chóralnych utworów nawiązujących do najważniejszego momentu roku liturgicznego, jakim jest *Pascha*.

Rozprawa doktorska, składa się dzieła muzycznego i jego opisu. Koncert chóralny, zarejestrowany na nośniku cyfrowym obejmuje następujące utwory, ułożone w kolejności wynikającej z wykonania w trakcie Liturgii Wieczery Pańskiej:

1. Mateusz Dębski, *Crux Fidelis*
2. Kazimierz Pasionek, *In virtute Crucis*
3. Józef Świder, *Kyrie z Missa corale*
4. Józef Świder, *Gloria z Missa corale*
5. Paweł Łukaszewski, *Chwała Tobie*
6. Józef Świder, *Ubi caritas et amor*
7. Juliusz Łuciuk, *Hymnus de Caritate*

8. Józef Świder, *Sanctus z Missa corale*
9. Józef Świder, *Agnus Dei z Missa corale*
10. Klaudia Rabięga, *Ave verum*
11. Paweł Łukaszewski, *Pange lingua*
12. Paweł Łukaszewski, *Recesit Pastor*

Opis dzieła został podzielony na trzy rozdziały.

W rozdziale pierwszym autor przedstawia historię *Triduum Paschalnego*, jego układ oraz znaczenie w roku liturgicznym. Opisał on także Liturgię Wieczery Pańskiej, oraz jej znaczenie w ramach całego *Triduum*. Dodatkowo wskazał na centralne punkty, znaki oraz niepowtarzalne na przestrzenie całego roku liturgicznego gesty.

Rozdział drugi jest próbą analizy Liturgii Wieczery Pańskiej, pod kątem doboru odpowiadającej jej muzyki i możliwości wykonania dzieł literatury chóralnej. Autor przedstawił wszystkie możliwe części akcji liturgicznej związane ze śpiewem oraz wskazał na znaczenie i cel jej wykonywania. W sposób szczególny dotyczy to śpiewu chóralnego. W rozdziale tym wyodrębniono te części liturgii, które wydają się szczególnie uzasadniać użycie śpiewu chóralnego.

W rozdziale trzecim dokonano skróconego opisu hermeneutycznego poszczególnych kompozycji oraz metod pracy dyrygenckiej, prowadzącej do wykonania wybranych utworów. Autor wskazał na wybrane problemy techniczne i interpretacyjne, z którymi zetknął się przy przygotowaniu poszczególnych kompozycji. Porządek opisu kompozycji wynika z kolejności ich wykonania podczas koncertu, stanowiącego symulację porządku liturgicznego.

W zakończeniu opisu autor próbuje dokonać podsumowania, odnoszącego się do miejsca muzyki w liturgii, dzieląc się własnymi przemyśleniami, związanymi ze służbą kapłańską i pracą muzyczną

Opis dzieła został zrealizowany poprzez badania źródłowe i analizę formalno-muzyczną. W przygotowaniu opisu doktorant posłużył się polską i zagraniczną literaturą z zakresu liturgiki, historii i teorii muzyki oraz praktyki wykonawczej, Cenną pomocą stały się także wybrane źródła internetowe.